

5. kapitola

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, jej centrálné orgány a súčasti

5. 1 Základná charakteristika

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici je verejnou vysokou školou univerzitného charakteru. Poskytuje kvalitné vysokoškolské a ďalšie vzdelávanie, podľa rozvoja vedy a potrieb praxe a rozvíja nové poznanie tvorivým vedeckým a umeleckým bádáním. Záujemcom o štúdium ponúka klasické univerzitné spektrum možností vzdelávania sa vo všetkých troch základných stupňoch a formách štúdia v oblasti pedagogických, sociálnych, ekonomických, právnych, politických, humanitných a prírodných vied, v odboroch medzinárodné vzťahy, v ekonomických odboroch a v matematike realizuje aj anglofónne a čiastočne frankofónne štúdium. Podľa zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, je štandardná dĺžka štúdia pre 1. stupeň, bakalárske študijné programy, tri roky. Absolventom sa udeľuje titul **bakalár** (v skratke **Bc.**). Štandardná dĺžka štúdia pre 2. stupeň, magisterské/inžinierske študijné programy, je dva roky. Absolventom inžinierskeho štúdia, na Ekonomickej fakulte, sa udeľuje akademický titul **inžinier** (v skratke **Ing.**), na ostatných fakultách, magisterského štúdia, univerzity titul **magister** (v skratke **Mgr.**). Úspešní absolventi, ktorí získali titul magister, môžu vykonať **rigoróznou skúšku**, ktorej súčasťou je aj obhajoba rigoróznej práce v študijnom odbore, v ktorom získali vysokoškolské vzdelanie alebo v príbuznom študijnom odbore. Po jej vykonaní im UMB **udeľuje akademický titul podľa študijného odboru (Doktor prírodných vied - RNDr., Doktor práv - JUDr., Doktor pedagogiky - PaedDr., Doktor filozofie - PhDr.)**

Tretím stupňom vysokoškolského vzdelania je doktorandské štúdium. Zameriava sa na získanie poznatkov založených na súčasnom stave vedeckého poznania a najmä na vlastnom príspevku študenta k nemu, ktorý je výsledkom vedeckého bádania a samostatnej tvorivej činnosti v oblasti ekonomickej vedy. Štúdium v dennej forme trvá štandardne tri roky a v externej päť rokov. Cieľom doktorandského štúdia je pripraviť doktoranda na samostatnú tvorivú vedeckovýskumnú prácu získaním ucelených teoretických vedomostí a zvládnutím metodiky vedeckej práce a poskytnúť doktorandovi najvyšší stupeň vysokoškolského vzdelania. Podmienkou riadneho skončenia doktorandského štúdia je vykonanie dizertačnej skúšky, ktorá patrí medzi štátne skúšky. Štúdium sa končí obhajobou dizertačnej práce. Absolventom doktorandského štúdia fakulta udeľuje akademický titul **Doktor (philosophiae doctor, v skratke Ph.D.)**

Univerzita Mateja Bela udeľuje významným odborníkom z radov vlastných pracovníkov i ďalších jednotlivcov, za osobitné výsledky a prínos, hlavne vo ve-

deckej či kultúrno-umeleckej sfére, čestnú vedeckú hodnosť **Doktor honoris causa** (**Dr. h. c.**). Ide o najvyššiu vedeckú hodnosť, ktorú môže univerzita udeliť. Zoznam tých, ktorým UMB udelila túto čestnú vedeckú hodnosť, uvádza **príloha 1** v záverečnej časti publikácie. V **prílohe 2** zároveň uvádzame zoznam pracovníkov UMB, ktorým hodnosť Dr. h. c. udelila iná univerzita či vysoká škola.

Profesorovi UMB, staršiemu ako 65 rokov, ktorý skončil pracovný pomer s univerzitou ako jej riadny profesor a ktorý naďalej aktívne vedecky a pedagogicky pôsobí, môže rektor na návrh VR UMB podľa § 75 ods. 7 ZVŠ priznať čestný titul **profesor emeritus** (emeritný profesor). Univerzita umožňuje emeritným profesorom zúčastňovať sa na výskume a na jej iných činnostiach. Prehľad o emeritných profesoroch UMB k 11. júnu 2012, pozri **prílohu 4**.

UMB úspešne prešla procesom evalvácie Európskou asociáciou univerzít so sídlom v Bruseli, vďaka čomu sa v roku 2008 stala jej členom. Patrí jej tiež členstvo v Univerzitnej agentúre frankofónie.

V súlade s plánom komplexných akreditácií, ktorý zverejňuje na svojej internetovej stránke Akreditačná komisia, poradný orgán vlády Slovenskej republiky (ďalej len „Akreditačná komisia“, v skratke „AK“), prebiehala v súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách (v skratke „ZVŠ“) a ďalšími platnými dokumentmi, kritériami a predpismi, schválenými vládou a MŠ SR, **komplexná akreditácia UMB**, ktorá sa začala 15. apríla 2008. Rozhodnutím Ministerstva školstva Slovenskej republiky v marci 2010 bola Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici zaradená medzi univerzitné vysoké školy v Slovenskej republike.

Od akademického roka 2001/2002 je na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici zavedený **kreditový systém štúdia**, ktorý využíva zhromažďovanie a prenos kreditov. Kredity sa pridávajú za povinné, povinne voliteľné a výberové predmety, ktoré študent úspešne absolvujete v priebehu štúdia študijného programu. Zrátávajú sa kredity získané v rámci štúdia predmetov na materskej fakulte, ale aj v rámci časti štúdia na inej fakulte UMB alebo aj na inej vysokej škole v Slovenskej republike a na zmluvnom základe tiež na príslušnej vysokej škole v zahraničí.

V súlade so Študijným poriadkom Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je určená maximálna výmera 22 hodín týždenne v dennom štúdiu. V externom štúdiu tvorí štvornásobok týždennej výmery hodín predmetu v dennej forme štúdia. Predmety v odporúčanom študijnom pláne sú zostavené tak, aby rešpektovali maximálnu týždennú výmeru hodín a minimálnu kreditovú dotáciu na jeden predmet 2 kredity.

V rámci kreditovej dotácie si študent predmety zapisuje v Akademickom informačnom systéme (AIS). Na úspešné zvládnutie štúdia musí absolvovať všetky povinné predmety študijného programu a získať predpísaný počet kreditov za absolvovanie povinne voliteľných predmetov. Výberové predmety si študent zapisuje podľa vlastného rozhodnutia alebo usmernenia kreditového koordinátora na príslušnej fakulte z predmetov, ktoré ponúka vlastná fakulta alebo iná fakulta UMB. Kreditový systém umožňuje študentovi odbornú profiláciu v zvolenom študijnom

programe, pričom vytvára priestor na rozšírenie poznania o predmety, ktoré nie sú súčasťou tohto programu.

5. 2 Vznik UMB a jej fakúlt

K zrodu prvého univerzitného subjektu v meste, s názvom **Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici** (UMB BB) došlo na základe Zákona SNR č. 139 z 27. februára 1992.⁸⁸ Bezprostrednému vzniku predchádzali dva hlavné faktory, personálne a súbežne materiálne technické predpoklady. O primeranej pripravenosti personálnej štruktúry obidvoch fakúlt pre spojenie a vytvorenie jednotného univerzitného celku názorne svedčia napr údaje tabuľky.

Tabuľka 4

Počet pracovníkov PdF a FESCR pred vznikom UMB

	PdF	FESCR	predp. poč. na UMB
Pedagog. a vedec. prac.	249	71	278
Z toho ved.p.	11	11	11
Pedag. prac.	238	60	320
- profesori	15	2	17
- docenti	55	15	70
- CSc.	118	29	147
- DrSc.	4	2	6
-učit. bez CSc. OA, A	46	23	69
Adm.,tech.,hosp. prac. a robotn. m.	208	70	278

O dobrej pripravenosti fakúlt z vedecko-pedagogického aspektu údaje tabuľky možno doplniť ešte poznámkou, že prevažná väčšina učiteľov bez vedeckej hodnosti CSc. obidvoch fakúlt bola zapojená do odbornej vedeckej prípravy na vlastnom alebo inom školiacom pracovisku. Pritom sa viacerí pedagogickí pracovníci s vedeckou hodnosťou nachádzali pred habilitáciou či inauguráciou.

Okrem perspektívneho potenciálu z vedecko-pedagogického hľadiska, existovali predpoklady pre jestvovanie univerzity aj z materiálne technického aspektu. Hoci neboli ideálne najmä priestorové podmienky, pre začiatky jej budovania boli postačujúce. Podstatnou mierou k tomu prispelo získanie budovy na Komenského ul. 20 a postupne tiež ďalších objektov, vrátane dobudovania ostatných pavilónov „tisíc lôžkového internátu.“

K samotnému aktu vzniku univerzity došlo dňa **1. júla 1992**, v súlade s paragrafom 2 uvedeného zákona, ktorý umožňoval spojenie sa Vysokiej školy ekono-

⁸⁸ O podmienkach, okolnostiach a súvislostiach, spojených so vznikom UMB, vrátane prípravy a prijatia uvedeného zákona, podrobnejšie pozri, o. i., najmä publikáciu: FIN-DRA, J.: *Základné míľniky na ceste za univerzitou*. Banská Bystrica : UMB, 2007, 132 s.

miky služieb a cestovného ruchu v Banskej Bystrici (ako samostatného subjektu) a Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici, do jedného spoločného subjektu, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. V tento deň sa zároveň následne ustanovili tri samostatné fakulty. Vysoká škola ekonomiky služieb a cestovného ruchu v Banskej Bystrici, teraz ako súčasť UMB, prijala názov **Ekonomická fakulta** (ďalej EF) **UMB**. Odčlenením sa časti pôvodnej Pedagogickej fakulty, vznikla **Fakulta humanitných a prírodných vied** (ďalej FHPV) **UMB** a treťou z univerzitných fakúlt sa stala **Pedagogická fakulta** (ďalej PdF) **UMB**, s novou obsahovou náplňou a poslaním.

Dňa 7. októbra 1992 minister školstva a vedy SR Matúš Kučera uviedol do funkcie prvého rektora UMB, prof. PhDr. Jána Findru, DrSc. a odovzdal mu vymenúvaci dekrét.⁸⁹ K slávnostnej inaugurácii univerzity, ktorá je pod správou Ministerstva školstva Slovenskej republiky, došlo 23. októbra 1992, s čím je definitívne spojený vznik univerzitného štúdia v Banskej Bystrici. Dňa 7. októbra 1992 minister školstva a vedy SR Matúš Kučera uviedol do funkcie prvého rektora UMB, prof. PhDr. Jána Findru, DrSc. a odovzdal mu vymenúvaci dekrét.⁹⁰ K slávnostnej inaugurácii univerzity, ktorá je pod správou Ministerstva školstva Slovenskej republiky, došlo 23. októbra 1992, s čím je definitívne spojený vznik univerzitného štúdia v Banskej Bystrici.

Obdobím najväčšieho dynamického rastu a rozvoja Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa stal rok 1995, spojený so vznikom nových fakultných subjektov v rámci univerzity. Na základe rozhodnutia kompetentných orgánov došlo dňa 1. marca 1995 k rozdeleniu Fakulty humanitných a prírodných vied. Tak vznikla samostatná **Fakulta humanitných vied** (FHV) **UMB** a **Fakulta prírodných vied** (FPV) **UMB**. Sídлом obidvoch sa stali priestory objektov pôvodnej FHPV.

Uznesením Vlády SR zo dňa 18. apríla 1995 č. 256 vznikla na UMB **Právnická fakulta** (PrF) **UMB**. Podľa uznesenia Vlády SR zo dňa 13. júna 1995 č. 444 vznikla **Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov** (ďalej FPV MV) **UMB**. Na základe uznesenia Vlády SR z 13. júna 1995 č. 443 vznikla **Fakulta financií** **UMB**. O dva roky neskôr, ako posledná v poradí, bola vládny uznesením zriadená dňa 4. septembra 1997 **Filologická fakulta** (FiF) **UMB**. Tým sa v priebehu piatich rokov počet fakúlt Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici zvýšil na osem.

Podmienky pre ďalší rozvoj a rozširovanie univerzity o nové fakulty, vytváralo získavanie nových priestorov, objektov a zariadení. K novozískaným objektom patrili dva panelové bloky na Zvolenskej ceste, v ktorých predtým sídlilo Stavebné odborné učilište, pri n. p. Stavindustria. Tam, po príslušných architektonických úpravách, našla svoje dočasné sídlo novozriadená Pedagogická fakulta UMB. Ďalším z novozískaných objektov bola budova na Národnej ulici č. 2, ktorá sa, po

⁸⁹ FINDRA, J.: *Základné milníky na ceste za univerzitou*. Banská Bystrica : UMB, 2007, s. 122.

⁹⁰ FINDRA, J.: *Základné milníky na ceste za univerzitou*. Banská Bystrica : UMB, 2007, s. 122.

generálnych vnútorných úpravách, v r. 1996 stala sídlom Rektorátu UMB. Ešte náročnejšou prestavbou museli prejsť pridelené objekty bývalej základnej školy v susedstve, na Kuzmányho ul. č.1, ktoré sa potom r. 1997 stali sídlom Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB.

Veľké náklady si vyžadovalo dobudovanie a úprava objektov „tisícľôžkového internátu“ v priestoroch na Tajovského 51, menovite dnešného ŠD 3, bloku C, D, E a bloku F, G. Dostavba či vnútorná úprava týchto objektov bola úspešne ukončená v rokoch 1996 - 1997 tak, že mohli začať slúžiť svojmu účelu. Zásľuhu na tom má, okrem mimoriadnej iniciatívy Vedenia UMB, zároveň významná podpora zo strany MŠ SR a osobne tiež predsedu vlády SR Vladimíra Mečiara. Vedenie UMB súčasne v roku 1997 pristúpilo k náročnej rekonštrukcii objektov, ktoré univerzita získala po Vojenskom gymnázium v mestskej časti Sásová, Ružová ul. Objekty boli zrekonštruované (v hodnote 66 mil. SK) do začiatku roku 2001. Boli odovzdané Pedagogickej a Filologickej fakulte UMB v takom stave, že výučba v nových priestoroch mohla začať už v letnom semestri AR 2000/2001.

Vnútorné podmienky a problémy, vedno s objektívnymi príčinami, si po desiatich rokoch vynútili redukciu fakúlt. Dňa 31. augusta 2005 došlo k zániku Fakulty financií, a to jej zlúčením s Ekonomickou fakultou UMB. O dva roky neskôr, dňa 14. mája 2007, bola zrušená samostatná Filologická fakulta a to zlúčeniu s Fakultou humanitných vied UMB. A tak aj v súlade so Štatútom UMB, schváleným v Akademickom senáte univerzity 10. 12. 2007, ktorý nadobudol platnosť 12. 5. 2008, má Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici v súčasnosti šesť uvedených fakúlt.

5. 3 Orgány Univerzity Mateja Bela

tvoria: Vedenie UMB, Akademický senát (AS) UMB, Vedecká rada UMB, Správna rada UMB, Študentský univerzitný senát (ŠUS) UMB, Študentská internátna rada (ŠIR) Univerzity Mateja Bela. Funkčné obdobie členov jednotlivých orgánov UMB je najviac štvorročné.

5. 3. 1 Vedenie UMB

predstavuje rektor, prorektori a kvestor. Členmi súčasného Vedenia Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sú: rektorka, **Beáta Kosová**, prorektori: **Milota Vetráková**, pre pedagogickú činnosť, **Alexandra Bitušiková**, pre vedu a výskum, **Igor Košír**, pre medzinárodnú spoluprácu, **Stanislav Holec**, pre rozvoj a informatizáciu, **Štefan Porubský**, pre vzťahy s verejnosťou a kvestorka, **Ružena Fraňová**.

Rektor je štatutárnym orgánom univerzity, riadi ju, koná v jej mene a zastupuje ju navonok. Volí ho do funkcie AS UMB, ktorému tiež zodpovedá za svoju činnosť. Na návrh AS UMB rektora vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky. Na univerzite môže tá istá osoba vykonávať funkciu rektora najviac v dvoch po sebe nasledujúcich funkčných obdobiach. V súlade so smernicou č. 4/2012 a ďalšími predpismi rektor udeľuje vedecko-pedagogický (umelecko-

pedagogický) titul „docent“ a tiež predkladá ministrovi školstva návrhy na vymenovanie profesorov prezidentom SR. Rektor menuje dekanov a poveruje do zvolenia nového dekana výkonom funkcie dekana. Stálymi poradnými orgánmi rektora sú: kolégium rektora a grémium rektora. Ich členov menuje a odvoláva rektor.

K osobitným právam rektora, patrí právo, najlepším pracovníkom univerzity vo vedeckej, literárnej a publikačnej, umeleckej alebo športovej činnosti, na návrh Vedeckej rady UMB, každoročne udeľovať **cenu rektora**.

Prorektorov univerzity vymenúva a odvoláva po schválení AS UMB rektor. Funkčné obdobie prorektorov je štvorročné. Na univerzite môže tá istá osoba vykonávať funkciu prorektora univerzity najviac dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. Prorektori vo vymedzenej oblasti činnosti sú oprávnení vystupovať a konať v mene univerzity v právnych vzťahoch v rozsahu určenom rektorom univerzity. Sú oprávnení zvolávať prodekanov fakúlt svojho rezortu a rokovať s nimi v zastúpení rektora.

Kvestor je vedúci zamestnanec univerzity, ktorý zabezpečuje a zodpovedá za hospodársky a administratívny chod univerzity a koná v jej mene v rozsahu určenom rektorom. Je podriadený priamo rektorovi. Metodicky riadi a koordinuje tajomníkov fakúlt a je oprávnený ich zvolávať a prerokúvať s nimi úlohy univerzity a ich plnenie. Pôsobnosť kvestora i ostatných členov vedenia, podrobne upravuje organizačný poriadok univerzity, v súlade so Zákonom o vysokých školách.

Členmi prvého vedenia univerzity po jej vzniku, sa stali: Ján Findra, rektor, Alfonz Haviar, prorektor pre rozvoj, Ľubomír Snoha prorektor pre vedu a výskum, Otto Tomeček prorektor pre štúdium a edičnú činnosť, Peter Patuš prorektor pre zahraničné styky a kvestor, Igor Ňaňo. Vo februári 1993 Ján Findra prijal poverenie vykonávať funkciou kancelára prezidenta Slovenskej republiky, v dôsledku čoho odstúpil z rektorskej funkcie. Ministerstvom školstva a vedy Slovenskej republiky bol poverený vedením univerzity doc. RNDr. Oto Tomeček, CSc, od roku 1998 profesor, od roku 2004 Dr. h. c. Ako zastupujúci rektor pôsobil až do marca 1994, kedy ho Akademický senát UMB zvolil za riadneho rektora. V apríli 1994 ho do tejto funkcie vymenoval prezident republiky Michal Kováč a 19. mája 1994 sa uskutočnila jeho slávnostná inaugurácia. Jeho najbližšími spolupracovníkmi sa stali Marta Valihorová vo funkcii prorektorky pre študijnú oblasť, Ján Chorvát vo funkcii prorektora pre medzinárodné vzťahy, Roman Nedela ako prorektor pre vedu a výskum a Ján Krajčo, vo funkcii prorektora pre rozvoj a edičnú činnosť. V roku 1996 sa prorektorom pre rozvoj a edičnú činnosť stal Milan Murgaš a kvestorom univerzity Peter Baník.

Po uplynutí funkčného obdobia v roku 1997 sa uskutočnili nové voľby rektora. Akademický senát zvolil za rektora opäťovne Ota Tomečka. Členmi vedenia ostali prorektori M. Valihorová, M. Murgaš a Ján Chorvát, v pôvodných funkciách, podobne tiež P. Baník ako kvestor. Prorektorom pre vedu a výskum sa stal Vladimír Patráš.

Dňa 28. februára 2000 sa konali nové voľby, v poradí tretieho rektora UMB. Akademický senát univerzity na tento post zvolil Milana Murgaša. Prezident republiky Rudolf Schuster ho vymenoval do funkcie rektora dňa 20. apríla 2000

a slávnostná inaugurácia sa uskutočnila 31. mája 2000. Jeho najbližšími spolupracovníkmi sa stali Jiří Michal, prorektor pre rozvoj, Kamil Cejpek, prorektor pre vedu a výskum, Robert Schronk, prorektor pre pedagogickú činnosť, Marta Zágoršková, prorektorka pre medzinárodné vzťahy. Kvestorom sa stal Ján Kamoďa. Vo voľbách 25. apríla 2003 Akademický senát UMB zvolil Milana Murgaša za rektora do druhého funkčného obdobia. Prorektorom pre vedu a výskum sa stal Pavol Odaloš a pre pedagogickú činnosť Jozef Benčo. Funkciu prorektora pre medzinárodné vzťahy v období od marca do novembra 2006 vykonával Emil Heliemek. Dňa 10. decembra 2005 sa Milan Murgaš stal predsedom Banskobystrického samosprávneho kraja. Naďalej pritom vykonával aj funkciu rektora, a to až do 31. augusta 2006. V období od 1. septembra 2006, až do vymenovania nového rektora prezidentom Slovenskej republiky, bol vykonávaním funkcie rektora UMB poverený Jozef Benčo. Po odchode Jána Kamoďu z funkcie kvestora v auguste 2006 sa stala kvestorkou Jana Nová. Tá bola v tejto funkcii do 30. novembra 2006.

Na základe výsledkov volieb Akademického senátu UMB, dňa 23. októbra 2006, bola do čela Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici zvolená Beata Kosová, ako historicky prvá žena vo funkcii rektorky univerzity na Slovensku. Do tejto funkcie ju menoval prezident SR Ivan Gašparovič 21. novembra 2006 a dňa 12. februára 2007 bola B. Kosová slávnostne inaugurovaná za rektorku UMB. Do vedenia univerzity rektorka nominovala Milotu Vetrákovú ako prorektorku pre pedagogickú činnosť, Romana Nedelu ako prorektora pre vedu a výskum, Stanislava Holeca, prorektora pre rozvoj a informatizáciu a Jána Chorváta za prorektora pre medzinárodnú spoluprácu a vzťahy s verejnosťou. Po odchode Jany Novej sa od 1. decembra 2006 stala kvestorkou UMB Ružena Fraňová.

Podľa výsledkov volieb v Akademickom senáte UMB, **24. mája 2010, bola Beata Kosová** opäť zvolená za rektorku univerzity na druhé funkčné obdobie. Prezident Slovenskej republiky ju ustanovil do tejto funkcie **s účinnosťou od 21. novembra 2010**. V tomto období došlo vo vedení UMB k určitým zmenám. S účinnosťou od 1. decembra 2010 prorektora pre vedu a výskum, Romana Nedelu, vystriedala vo funkcii Alexandra Bitušíková a prorektorom pre medzinárodnú spoluprácu sa po Jánovi Chorvátovi stal Igor Kosír. Do novozriadenej funkcie prorektora pre vzťahy s verejnosťou bol vymenovaný a schválený v AS, Štefan Porubský. Ďalší členovia vedenia univerzity (Milota Vetráková ako prorektorka pre pedagogickú činnosť, Stanislav Holec, prorektor pre rozvoj a informatizáciu a kvestorka UMB Ružena Fraňová) ostali naďalej vo svojich funkciách.

5. 3. 2 Akademický senát (AS) UMB

- v súčasnosti má 32 členov. Predsedom je Miroslav Hužvár. Člení sa na zamestnaneckú a študentskú časť. Členovia zamestnaneckej časti AS sú volení tajným hlasovaním vo voľbách členmi zamestnaneckej akademickej obce tak, že každá fakulta má v ňom zastúpenie rovnakým počtom členov. Členov študentskej časti,

ktorí tvoria najmenej jednu tretinu AS UMB (v súlade so Štatútom UMB), sú volební tajným hlasovaním vo voľbách členmi študentskej časti akademickej obce.⁹¹

5. 3. 3 Vedecká rada UMB

Členov vedeckej rady univerzity (ďalej len VR UMB) vymenúva a odvoláva rektor so súhlasom AS UMB. Funkčné obdobie členov VR UMB je štvorročné. Členmi VR UMB sú významní odborníci z oblastí, v ktorých univerzita uskutočňuje vzdelávaciu, výskumnú, vývojovú, umeleckú alebo ďalšiu tvorivú činnosť. V súlade so Štatútom UMB je VR v súčasnosti zložená z 25 interných a 10 externých členov. Interní členovia sú zástupcami jednotlivých fakúlt univerzity. Externými členmi sú spravidla zástupcovia príslušných vzdelávacích zariadení, s ktorými UMB úzko spolupracuje. Funkciu predsedu vykonáva rektorka UMB Beáta Kosová. Pôsobnosť VR UMB upravuje § 12 ZVŠ.

5. 3. 4 Správna rada UMB,

v súčasnosti 17 členný orgán, ktorý v súlade s príslušnými zákonmi, predpismi a štatútom uplatňuje a presadzuje verejný záujem v činnosti univerzity. Ide najmä o využívanie jej majetku a finančných prostriedkov poskytnutých UMB štátom. Predsedom orgánu v súčasnosti je Ivan Saktor.

5. 3. 5 Zastupiteľské subjekty študentov

univerzity v systéme jej vrcholných orgánov tvoria: **Študentský univerzitný senát (ŠUS) UMB**, ktorý predstavuje najvyšší orgán študentov univerzity vo vzťahu k vedeniu UMB a tiež navonok. Jeho úsilie smeruje k budovaniu modernej, vyspelej a aktívnej študentskej komunity prostredníctvom obhajoby práv a záujmov všetkých študentov univerzity. Na jednej strane tak vytvára komunikačný kanál medzi vedením univerzity a študentskou časťou akademickej obce, čím plní úlohu sprostredkovateľa informácií v záujme lepšej komunikácie na akademickej pôde. Svojimi aktivitami zároveň spestruje spoločenský, kultúrny a športový život študentov. V súčasnosti počtom 11 členov sú v ňom zastúpení predsedovia študentských rád, senátov, resp. parlamentov jednotlivých fakúlt univerzity, členovia študentskej časti AS UMB, delegáti v Študentskej rade vysokých škôl SR za UMB, zástupca študentov v Kolégiu rektora UMB, Správnej rade UMB a predseda Študentskej internátnej rady UMB. Predsedkyňou ŠUS je v súčasnosti Andrea Ferenčáková, študentka FHV UMB.⁹² Ďalej je to **Študentská internátna rada (ŠIR) Univerzity**

⁹¹ Blížšie pozri: Štatút, rokovací poriadok a zásady volieb do Akademického senátu UMB v Banskej Bystrici, ktoré sú vypracované v súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Banská Bystrica, september 2010

⁹² Predstaviteľmi a zástupcami fakultných študentských parlamentov, rád a senátov jednotlivých fakúlt k 1. 10 2011 boli nasledovní študenti: *Ekonomická fakulta UMB* - Milena Stančíková, Zuzana Halusova, *Fakulta humanitných vied UMB* Stanislav Azor, Andrea Ferenčáková, *Fakulta prírodných vied UMB* - Katarína Chovanová, Miroslav Hajnoš, *Fakulta poli-*

Mateja Bela, zložená taktiež zo študentov všetkých jej fakúlt. Predsedom ŠIR je v súčasnosti študent UMB Julián Krull.

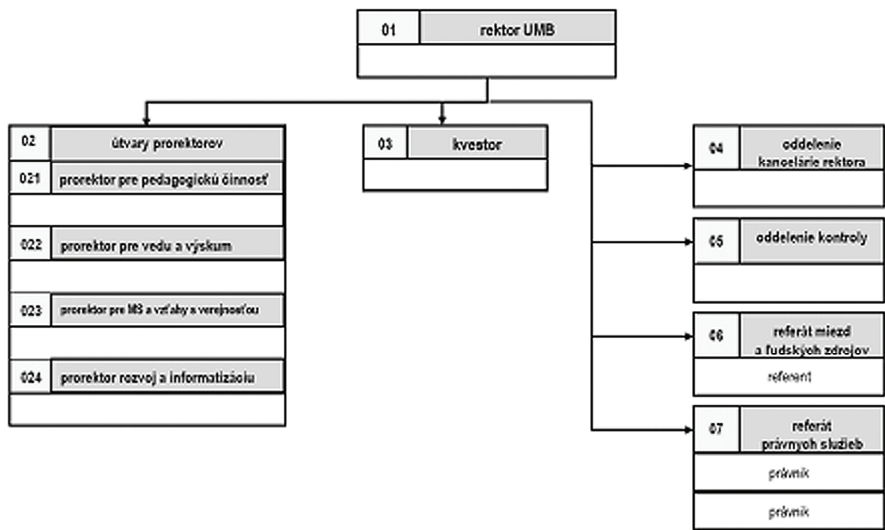
5. 4. Rektorát Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

je riadiacim, koordinačným a administratívnym centrom a tiež spojnicou medzi Ministerstvom školstva SR, ďalšími štátnymi a verejnými inštitúciami i jej fakultami. Počiatočným sídlom Rektorátu bola budova bývalej Krajskej politickej školy, Komenského ul. č. 20 v Banskej Bystrici. V tomto objekte sídlil až do roku 1996, kedy sa presťahoval do upravenej pôvodnej budovy YMCA, Národná č. 12, Banská Bystrica, ktorá je doposiaľ jeho trvalým sídlom.

Od vzniku Univerzity Mateja Bela sa na chode Rektorátu podstatnou mierou podieľa vedúca kancelárie rektora, ktorá predstavuje významný článok v operatívnom riadení univerzity. Prvou *kancelárkou* rektora, v období od 1. novembra 1994 do 31. januára 1995, bola Jana Kučerová. Jej nástupkyňou, až do 14. augusta 1997, bola Júlia Skovajsová. Po jej odchode, až do 31. marca 2000, bola na tomto poste Elena Vígašová, v čase od 1. júna 2000 do 14. augusta 2006 Jana Nová. Počnúc 1. januárom 2007, je až doposiaľ vedúcou kancelárie rektorky Martina Gašparová.

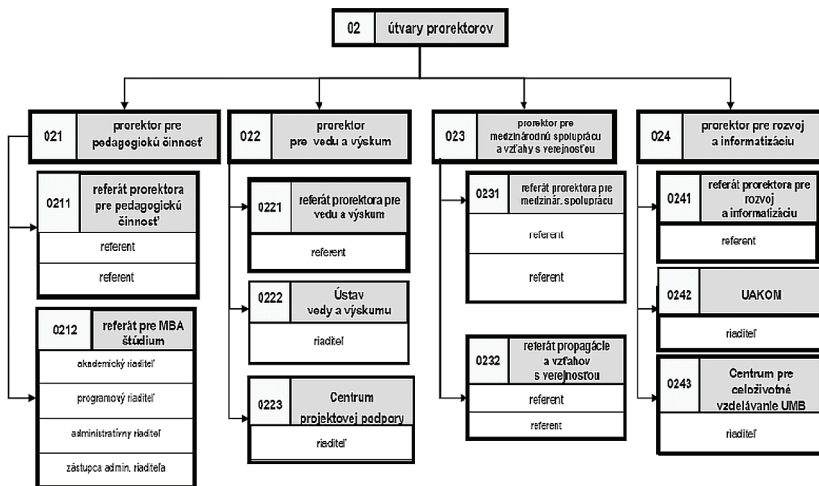
V súlade s postupujúcou úpravou či zmenami vo vysokoškolskej legislatíve, preberal Rektorát UMB čoraz viac úloh, vyplývajúcich z postavenia univerzity ako právneho subjektu. V zmysle Organizačného poriadku UMB Rektorát sústavne vykonáva riadiacu, koordinačnú a výkonnú právomoc v rôznych oblastiach. Koordinuje a metodicky riadi činnosť fakúlt a ostatných súčastí univerzity. Pripravuje podklady pre rozhodovanie rektora, prorektorov a kvestora. Vytvára personálne, materiálno-technické, priestorové a finančné podmienky pre optimálny priebeh výchovno-vzdelávacej, vedecko-výskumnej práce UMB v rozsahu kompetencií vymedzených Štatútom UMB. Zároveň pripravuje všetky závažné vnútorné predpisy, vnútro univerzitné organizačné normy, smernice, príkazy a metodické pokyny. Rieši za univerzitu právne spory, poskytuje fakultám právne služby, zabezpečuje registratúru a archiváciu všetkých dokumentov, výkon na úseku obrany, požiarnej ochrany a bezpečnosti práce, vykonáva všetky druhy vnútornej kontrolnej činnosti a vybavovanie sťažností, organizuje a zabezpečuje podujatia celo univerzitného významu a charakteru. Prehľad o súčastiach Rektorátu UMB, podliehajúcich rektorky, obsahuje schéma.

tických vied a medzinárodných vzťahov UMB – Martin Cimerman, Andrea Jančárová, *Pedagogická fakulta* – Marcela Návesňáková, Katarína Klembalová, *Právnická fakulta UMB*, František Küffer, Michaela Rusinová.

V ekonomickej oblasti Rektorát realizuje komplexné zabezpečenie prác rozpočtovania a financovania UMB, spracováva ekonomické analýzy a návrhy finančnej stratégie UMB, stará sa o nehnuteľný majetok, energetické hospodárstvo, správu a prevádzku všetkých univerzitných objektov, o realizáciu investičnej činnosti vrátane rekonštrukcií a ďalších centrálne organizovaných činností, ako autodoprava, verejné obstarávanie a podobne. Ide o oblasť, ktorej chod a riadenie patrí do bezprostrednej zodpovednosti **kvestora UMB**. Do sféry riadenia kvestorky s vlastným *sekretariátom*, patria jednotlivé centrálne inštitúcie a ich oddelenia či referáty: *Odbor ekonomických analýz a stratégií*, ktorému podliehajú: *Oddelenie mzdovej účtárne*, *Oddelenie rozpočtu a štátnej pokladnice*, *Oddelenie všeobecnej účtárne*. Ďalšie dôležité, pritom rôznorodé, najmä organizačno-technické, otázky zabezpečuje *Odbor prevádzky* s oddeleniami: *Oddelenie dopravy a údržby*, *Oddelenie energetiky* a *Oddelenie služieb*. Významné úlohy celo univerzitného charakteru zabezpečuje *Oddelenie správy majetku a investícií*, s tromi súčasťami: *Referát majetku*, *Referát investícií* a *Referát verejného obstarávania*.

Prorektori so svojimi referátmi, súčasťami Rektorátu UMB, rozvíjajú koncepcnú, metodickú a organizátorskú činnosť v oblasti, za ktorú nesú priamu zodpovednosť v zmysle univerzitného štatútu a organizačného poriadku. Okrem pôvodných rezortov, štúdia, vedeckého výskumu, medzinárodných vzťahov a vzťahov s verejnosťou k týmto oblastiam, od polovice deväťdesiatych rokov, pribudli ďalšie, najmä informačné systémy, celoživotné vzdelávanie a univerzitné projekty z Európskych štrukturálnych fondov a pod. Aj vzhľadom na to boli mimo Rektorátu UMB zriadené ďalšie **zariadenia celo univerzitného charakteru**, patriace do kompetencie prorektorov. (Pozri schému, ktorá zobrazuje organizačnú štruktúru k 1. 1. 2011.)

5. 5 Celouniverzitné zariadenia UMB

riadené Rektorátom UMB, od ostatnej reorganizácie začiatkom marca 2011, tvoria: Centrum projektovej podpory, Centrum pre celoživotné vzdelávanie, Správa účelových zariadení, Univerzitná knižnica a Ústav aplikovanej komunikácie.

5. 5. 1 Centrum projektovej podpory

(ďalej CPP) bolo zriadené v akademickom roku 2010/2011. Súčasným **riadiateľkou** CPP UMB je **Jana Kunická**. V rámci štruktúry CPP UMB sú zadané nasledovné pracovné pozície: *projektový manažér, finančný manažér, manažér pre zahraničné projekty a asistent pre personálnu oblasť*.

Základným cieľom zriadenia CPP UMB je príprava projektových návrhov a implementácia projektov zo štrukturálnych fondov, a to predovšetkým Operačného programu Výskum a vývoj a Operačného programu Vzdelávanie, ako aj prípadných projektov z ostatných relevantných operačných programov zadaných v Národnom strategickom referenčnom rámci 2007 – 2013. Súčasne sa v rámci súčasnej štruktúry CPP UMB zaoberá aj administratívnym riadením niektorých rámcových programov Európskej únie (sedem rámcový program Európskej únie), a zároveň v rámci svojich kapacít čiastočne zabezpečuje pre jednotlivé súčasti UMB podporu pri príprave grantových schém Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Hlavné oblasti činnosti a náplň práce CPP UMB tvoria: oblasť zabezpečovania informovanosti potenciálnych žiadateľov, oblasť prípravy projektových návrhov, vrátane ich administrácie, oblasť implementácie projektov, predovšetkým projektový a finančný manažment, oblasť koordinácie procesov prípravy, implementácie a riadenia projektov.

5. 5. 2 Centrum pre celoživotné vzdelávanie

Jedným z cieľov univerzity je poskytovať ďalšie vzdelávanie vlastným pracovníkom, ale i ostatným občanom, vrátane osôb staršieho veku, ako aj Slovákom v zahraničí a zahraničným študentom. V záujme toho tak vedenie UMB v krátkom čase nadviazalo na tradíciu svojich predchodkýň, PdF a FESCR, zriadením **Univerzity tretieho veku UMB** v Banskej Bystrici a zároveň tiež **Metodického centra UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí a zahraničných študentov**. Ich spojením neskôr vzniklo **Centrum pre celoživotné vzdelávanie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici**, ktoré dnes predstavuje spoločnú *strešnú* organizačnú inštitúciu, pretože pod svojim názvom združuje obidva uvedené subjekty. Centrum pre celoživotné vzdelávanie (CCV) bolo založené v roku 2004 ako pracovisko Rektorátu UMB s pôvodným poslaním, organizovať kurzy ďalšieho vzdelávania pracovníkov UMB, ktoré obsahovo vychádzali zo študijných programov fakúlt. V rokoch 2004 – 2007 poskytovalo postgraduálne a špecializačné vzdelávanie v akreditovaných dlhodobých aj krátkodobých študijných kurzoch. Spolu bolo pripravených 76 kurzov, z toho 7 postgraduálnych, 24 špecializačných vzdelávacích programov a 37 tréningových programov. V roku 2004 sa ich zúčastnilo 965 poslucháčov, z toho ich 812 ukončilo záverečnou skúškou, alebo prevzatím osvedčenia o ukončení. V rokoch 2007 – 2009 CCV, v spolupráci s PdF organizovalo podporné kurzy k dištančnému vysokoškolskému štúdiu.

V rokoch 2006 – 2008 realizovalo CCV UMB projekt *Zavedenie systému kariérneho poradenstva*, v rámci ktorého vzniklo v roku 2009 **Kariérne centrum UMB**, ako odborné celo univerzitné pracovisko, poskytujúce kariérne služby študentom. V rokoch 2009 – 2010 realizovalo CCV UMB v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci SR vzdelávací projekt *Mladí mladým* s cieľovou skupinou 45 mladých občanov Srbska. Od roku 2010 plní CCV UMB všetky základné úlohy spojené s ďalším vzdelávaním zamestnancov UMB. Prvou vedúcou CCV UMB bola Anna Zelenková. Na kratšiu dobu ju vo vedúcej funkcii vystriedal Ján Madáč a po ňom Pavel Hanzel. Od roku 2008 je **riaditeľom** Centra celoživotného vzdelávania UMB **Ján Sitarčík**.

Univerzita tretieho veku (UTV) UMB v Banskej Bystrici je jednou z najstarších a počtom študentov najväčších univerzít tretieho veku na Slovensku. Bola založená v septembri 1992. Iniciátormi a zakladateľmi UTV boli Otto Tomeček, Lýdia Schniererová a členovia výboru Spoločnosti pre výživu, pobočka Banská Bystrica. Funkciou tajomníčky UTV poveril rektor Lýdiu Schniererovú, ktorá viedla a organizačne zabezpečovala UTV 15 rokov. Od roku 2007 túto funkciu vykonáva Irena Šulajová. UTV UMB je vyhľadávanou vzdelávacou inštitúciou zo strany starších občanov z celého stredoslovenského regiónu. Jej poslaním je formou záujmového štúdia umožniť občanom *tretieho veku* získať nové poznatky a zručnosti z vedeckých disciplín v priamej nadväznosti na ich životné skúsenosti a schopnosti, vytvárať vysokohodnotný vzdelávací program. Pôvodné dvojročné štúdium, končiace promóciou, bolo rozšírené na trojročné. Pre absolventov, ktorí po ukončení tretieho ročníka mali záujem študovať ďalej, UTV ponúka nadstavbo-

vé alebo rozšírené štúdium. Niektorí z nich študovali na UTV desať i viac rokov, ba niektorí sú študentmi UTV od vzniku doteraz.⁹³

Štúdijné odbory sa otvárajú podľa podmienok a záujmov študujúcich. K najviac vyhľadávaným študijným odborom patrili Právo, Výživa a netradičné formy medicíny, ktoré sa neskôr pretransformovali na Starostlivosť o telesné a duševné zdravie. Ďalej je to Fytoterapia, Psychológia, Záhradníctvo, Výtvarné umenie, Slovenské dejiny, Informačné a komunikačné technológie. Od vzniku zariadenia výučbu zabezpečujú vysokoškolskí pedagógovia a odborníci z praxe. Pri vyučovaní sa používajú najrôznejšie metódy vzdelávania: prednášky, semináre, praktické cvičenia. Študenti mohli pracovať v laboratóriách, ateliéroch, umeleckých dielňach a na pozemku vysokej školy. Študujúci výtvarné umenie organizovali výstavy svojich prác. Študujúci právo sa zúčastňovali pojednávani na Krajskom súde v B. Bystrici. V treťom ročníku sa štúdium končí vypracovaním a prijatím záverečných prác, čo prispieva k zvýšeniu úrovne štúdia. Vyučovaci proces v rámci UTV pravidelne obohacovali odborné exkurzie.⁹⁴

Väčšina seniorov bola zapojená do medzinárodného programu CINDI, pravidelne sa zúčastňujú zdravotných prehliadok a sú informovaní o svojom zdravotnom stave. Pri UTV bol vytvorený Klub seniorov. Pri príležitosti medzinárodného roka starších ľudí UTV, dňa 1. októbra 1999, spolu s Kabinetom zdravé mesto Banská Bystrica, pripravila podujatie „Fyzickou aktivitou k predĺženiu života“. Podujatie bolo vyhlásené Svetovou zdravotníckou organizáciou. Absolvovanie pochodu bolo spojené s kultúrnym programom. UTV UMB je členom Asociácie univerzít tretieho veku (ASUTV), združenia univerzít tretieho veku na Slovensku. V r. 2007 - 2010 sa študenti UTV v spolupráci s EF UMB, zúčastnili riešenia medzinárodného projektu Tandems Go pod názvom „Students to Senior Citizens – ICT and inter generation communication“.⁹⁵

Metodické centrum UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí a zahraničných študentov, ako ďalšia dnešná súčasť CCV UMB, bolo zriadené k 1. januáru 1993. Dňa 7. júla 1993 došlo na pôde UMB k rokovaniu a schváleniu spoločnej dohody medzi zástupcami ministerstva a univerzity o spravovaní a riadení inštitú-

⁹³ V AR 1992/1993 bolo do prvého ročníka všeobecného štúdia prijatých 44 seniorov. V desiatom jubilejnom roku 2001/ 2002 navštevovalo UTV už 347 študujúcich na jedenástich študijných odboroch. Za uplynulé 15 ročné obdobie úspešne skončilo štúdium 648 absolventov. V AR 2006 / 2007 študovalo na UTV 1138 občanov staršieho veku, v AR 2009/2010 ich počet vzrástol na 1259.

⁹⁴ Študenti navštevovali potravinárske podniky, výstavy, galérie, historické pamiatky, múzeá, na Slovensku i v blízkom zahraničí. V roku 2006 v rámci poznávacích zájazdov navštívili študenti UTV Paríž a Krakov. V roku 2007 a v roku 2008 Londýn a Chorvátsko, Korziku, Francúzsko. V AR 2008 študenti IKT navštívili Slovenský rozhlas a Slovenskú televíziu v Bratislave, v roku 2009 Atomovú elektrárň Jaslovské Bohunice, Vodné dielo Gabčíkovo i divadelné predstavenia v novej budove SND, Technické múzeum vo Viedni a p.

⁹⁵ Do projektu boli zapojené štáty: Poľsko, Turecko, Francúzsko, Portugalsko, Malta, Grécko, Slovinsko, Veľká Británia a Slovensko. Projekt sa úspešne ukončil, a to aj s pochvalou garanta z Portugalska.

cie. Na jej základe zrealizovalo MC UMB už v roku 1993 prvé tri krátkodobé odborné, metodicko-jazykové a kultúrno-poznávacie, kurzy pre skupiny zahraničných Slovákov. Riaditeľom MC v rokoch 1993 – 1995 bol V. Patráš, od roku 1995 do jeho zlúčenia s CCV A. Murgašová.

Podľa projektu, úspešne overeného v prípravnej fáze, malo MC UMB úmysel pokračovať v spolupráci so Slovákami žijúcimi v zahraničí aj v roku 1994. Pretože finančné zdroje, prisľúbené MŠ SR na krytie projektu, sa na univerzite neobjavili, napriek životnej dôležitosti kurzov pre krajanov, MC UMB v roku 1994 všetky aktivity dočasne prerušilo. K zintenzívneniu činnosti a najmä k dobudovaniu materiálno-technickej základne MC, v roku 1995 významne poslúžil príspevok od Nadácie pre pomoc krajanom pri Ministerstve zahraničných vecí Slovenskej republiky (MZV SR) vo výške 1,23 mil. Sk, o získanie ktorého sa pričínil rektor UMB O. Tomeček a riaditeľ MC V. Patráš. K rozvoju činnosti MC prispela tiež Dohoda o spolupráci medzi UMB a Maticou slovenskou, podpísaná v roku 1995. V máji 1998 minister školstva SR vymenoval za členku Komisie MŠ SR pre výber učiteľov na školy s vyučovacím jazykom slovenským v zahraničí riaditeľku MC UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí A. Murgašovú, *ako jedinú členku z mimobratislavskej inštitúcie*. MŠ SR poverilo MC UMB metodicky pripraviť a realizovať pracovné sústreďenia učiteľov, ktorých vysielali na školy s vyučovacím JS v zahraničí pred odchodom na ich misiu. MC kooperovalo s Domom zahraničných Slovákov (DZS) od vzniku až do jeho zrušenia (1995 – 2006). Zúčastňovalo sa vedeckých konferencií s krajskou tematikou. Aktívne sa prezentovalo na Letných táboroch mladých krajských autorov počas ich pobytu v Banskej Bystrici. K vyvrcholeniu odborného a pedagogického snaženia MC UMB došlo v r. 1999, vydaním prvej učebnice slovenského jazyka ako minoritného jazyka, adresovanej Slovákom v zahraničí, s titulom: *Slovenčina pre 1.- 3. ročník Nedeľnej školy Slovenského kultúrneho spolku v Buenos Aires*. Autorkou je A. Murgašová.⁹⁶

Aktívna spolupráca MC UMB s MZV SR, prostredníctvom našich zastupiteľských úradov v krajinách so slovenskou minoritou, prebiehala najmä v kontexte s organizovaním kurzov. Kurzy MC UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí boli vyprofilované podľa typu a stupňa školy s vyučovacím jazykom slovenským. Konceptia dvojtýždňového pobytu bola postavená s cieľom získať odborné-metodické a praktické poznatky a tiež certifikát. Každý kurz sa koncipoval do dvoch zložiek: odborné-metodické a kultúrno-poznávacej. Od roku 1998 MC UMB ponúkalo počas druhého týždňa pobytu tiež tvorivé dielne v oblasti folklóru, remesiel, ume-

⁹⁶ Učebnica vznikla na podnet požiadavky Sekcie medzinárodných vzťahov MŠ SR zhodnotiť prípravu učiteľky Evy Jankovičovej z Nedeľnej školy v Buenos Aires, ako spoluautorky knihy. Prvú prezentáciu mala 1. júla 1999 na pôde PrF UMB v Banskej Bystrici, kedy ju predstavili „krstní rodičia“ knihy, prorektori, M. Valihorová a V. Patráš, počas kurzu pre učiteľky predškolských zariadení, za priamej účasti spoluautorky E. Jankovičovej. Jej vydanie bolo v centre pozornosti domácej i krajskej verejnosti, čo sa ukázalo na druhej prezentácii na pôde DZS MŠ, 18. 1. 2000 v Bratislave, za účasti významných predstaviteľov politického, kultúrneho a vedeckého života v SR.

leckého prednesu, zborového spevu.⁹⁷ Od 1. januára 2005 sa MC UMB organizačne stáva popri UTV UMB základnou zložkou pri konštituovaní CCV UMB. V máji 2005 MC UMB získava akreditáciu (slovenčina ako minoritný jazyk) na štyri kurzy učiteľov škôl s vyučovacím jazykom slovenským v zahraničí pre všetky stupne a na kurzy SJ ako cudzieho jazyka, vzhľadom na transformáciu Centra UMB pre zahraničných študentov s MC UMB. Na základe akreditácie slovenčiny ako cudzieho jazyka bolo MC UMB poverené DZS MŠ SR realizovať prvýkrát v Banskej Bystrici *Letný kurz slovenského jazyka a kultúry pre krajanov*. Keď dňom 1. júla 2007 DZS MŠ SR zanikol, na základe Dohody medzi UMB a MŠ SR jeho kompetencie prevzalo MC UMB, ako jedna zo zložiek Sekcie medzinárodnej spolupráce MŠ SR.

Tabuľka 5

Prehľad o zahraničných účastníkoch za 15 rokov existencie MC UMB (1993 – 2008)

Krajina	Spolu	Krajina	Spolu	Krajina	Spolu	Krajina	Spolu
Argentína	4	Francúzsko	5	Lotyšsko	1	Srbsko	481
Austrália	10	Japonsko	4	Nemecko	14	Švajčiarsko	6
Chorvátsko	26	Kanada	1	Poľsko	113	Švédsko	1
Česko	32	Maďarsko	812	Rakúsko	34	Taliansko	4
Fínsko	3	Mexiko	1	Rumunsko	426	Ukrajina	275
						Španielsko	1
Spolu							2 254

⁹⁷ Medzi najfrekventovanejšie tvorivé dielne patrili remeslá v Stredoslovenskom osvetovom stredisku a folklór pod vedením Elvíry Trunečkovej a Júlie Palovičovej. Od roku 2000 pribudol záujem aj o ochotnícke divadlo. Od tých čias sa datovala spolupráca s Akadémiou umení v Banskej Bystrici. Projekty boli financované v rámci Dohody, prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Banskej Bystrici. Do realizácie kurzov boli zapojené nielen všetky tri učiteľské fakulty, ale aj ďalšie fakulty UMB (hlavne EF a FPVaMV) čo dokumentuje skutočnosť, že MC UMB bolo celo univerzitnou inštitúciou. Učebnica je známa nielen v Argentíne, ale i na všetkých zastupiteľských úradoch SR.

Tabuľka 6 Počet účastníkov aktivít MC v roku 2009

Aktivita	Spolu účastn.
Škola v prírode pre žiakov škôl s vyuč. jazykom slov. v zahraničí	255
Výjazdové kurzy pre učiteľov krajských škôl	233
Výtvarná súťaž	192
Ozdravný tábor pre deti z Ukrajiny	42
Letná škola ľudového tanca	88
Detská univerzita	44
Letný tábor pre deti z Maďarska	54
Spolu:	908

Tabuľka 7 Počet účastníkov aktivít MC v roku 2010

Aktivita/Štát	ČR	Chorv.	Maď.	Poľsko	Rumun.	Srbsko	Ukrajina	Spolu
Lyžiarska škola	0	0	12	13	0	16	11	52
Letná športová olympiáda	0	0	14	0	10	11	6	41
Škola v prírode	0	54	54	61	44	54	54	267
Výjazdový kurz	0	4	35	0	(cca 75)	141	0	255
Výtvarná súťaž	0	12	31	0	30	86	22	181
Ozdravný tábor	0	0	0	0	0	0	43	43
LŠLT	23	10	13	16	0	11	15	88
Detská univerzita	0	0	8	0	11	9	9	37
Letná škola ľud. remesiel	0	6	1	15	7	0	10	39
LTD M	0	0	54	0	0	0	0	54
Spolu	23	86	187	105	102	328	170	1 366

Časové rozpätie	Spolu účastníkov
1993 – 2008	2 254
2009	908
2010	1 366
Spolu	4 528

Rekapitulácia rokov 1993 – 2010: 4 528 účastníkov.

5. 4. 3 Správa účelových zariadení UMB BB

Vznik UMB, spojený s rozvojom existujúcich a zriaďovaním nových fakúlt, prirodzene sprevádzal prudký nárast počtu študentov i učiteľov. Vedno s tým rástla starostlivosť i snaha vedenia univerzity zabezpečiť ubytovanie a stravovanie čo najväčšiemu počtu záujemcov o tieto služby predovšetkým z radov študentov denného štúdia, vrátane doktorandského, ale i celoživotného vzdelávania, tiež zahra-

ničným študentom, prípadne ostatným hosťom a v rámci možností tiež zamestnancom UMB. Vzhľadom na aktuálnosť jednotného centrálného systému pri plnení takejto úlohy bola k 1. januáru 1995 zriadená Správa účelových zariadení UMB (ďalej SÚZ UMB).⁹⁸ Vznikla ako samostatná organizačná zložka UMB s delegovanou právnou subjektivitou v pracovno-právnej a sociálnej oblasti. V hospodárskej sfére sa riadi rámcom rozpočtu schváleného UMB, v podnikateľskej podľa všeobecne platných právnych predpisov, v organizačnej a v ďalších oblastiach postupuje v súlade s rozhodnutiami UMB.

Základnú štruktúru inštitúcie predstavuje v prvom rade **Riaditeľstvo SÚZ UMB**, ktoré sídli v budove ŠD4 UMB Trieda SNP, 53, Banská Bystrica. Zodpovedným predstaviteľom SÚZ UMB je od vzniku inštitúcie riaditeľ, Jozef Mrena. Organizačne riadi chod vyššie uvedených pracovísk ako i spôsob rozdeľovania a prideľovania lôžok študentom UMB. Spolupracuje so Študentskou radou. SÚZ poskytuje študentom UMB ubytovacie a stravovacie sociálne služby.

Súčasť zariadenia tvoria: Ekonomický útvar,⁹⁹ Referát miezd a ľudských zdrojov, Referát bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a požiarnej ochrana (BOZP a PO) a Referát správy majetku. Ďalej sú to **prevádzkové jednotky**, ktorými sú študentské domovy (ŠD) UMB BB na území mesta: **ŠD1, ul. Tajovského 40, ŠD2, ul. Komenského 20, ŠD3, ul. Tajovského 51, ŠD4, ul. Tr. SNP 53, ŠD 5, ul. Ružová 15, a študentská jedáleň (ŠJ)**, ktorú v súčasnosti predstavuje ŠJ 1 a bufet 2, ul. Tajovského 40 (ŠD1). Sem možno ešte priradiť výdajné miesto stravy pre študentov a zamestnancov UMB, Tr. SNP 53 (ŠD4). Pravidelnú činnosť a chod týchto zariadení zabezpečujú ich pracovníci samostatne, pri väčších akciách v spolupráci s riaditeľstvom SÚZ UMB. Celkový počet pracovníkov týchto pracovníkov k 31. 12. 2010 bol 118, z toho na úseku ŠD ku koncu roka 2010 pracovalo 103 a v ŠJ 15 zamestnancov.

⁹⁸ SÚZ UMB bola zriadená Rozhodnutím rektora UMB v Banskej Bystrici č. 724/94 zo dňa 10.12.1994 v zmysle § 10, ods.1.písm.e/ a § 13, ods.3 zákona o vysokých školách č. 172/1990 Z. z. v znení neskorších predpisov a po prerokovaní v Akademickom senáte UMB v Banskej Bystrici.

⁹⁹ Útvar ako jediná organizačná zložka UMB, určená vedením UMB za Vnútroorganizačnú jednotku /VOJ/, v systéme Štátnej pokladnice s plnou zodpovednosťou za vykonávanie finančných operácií v oblasti hotovostného aj bezhotovostného styku za SÚZ UMB. V súvislosti s týmito kompetenciami Ekonomický útvar zabezpečuje komplexné účtovanie účtov nájomného študentov, Študentskej jedálne a podnikateľskej činnosti, vrátane rozborovej činnosti.

Tabuľka 8 Ubytovacie zariadenia SÚZ UMB

Názov	Adresa	V užívaní od r.	Prevádzka v počte rokov	Ubytovacia kapacita
ŠD 1 Blok A,B	BB Tajovského 40	1977	35	868
ŠD 3 Blok A,B	BB Tajovského 51	1991	21	238
ŠD 3 Blok C,D,E	BB Tajovského 51	1996	16	387
ŠD 3 Blok F,G	BB Tajovského 51	1997	15	255
ŠD 2	BB Komenského 20	1979	33	174
ŠD 4	BB Tr.SNP 53	1959	53	457
ŠD 5	BB Ružová 15	2008	4	177
S p o l u - ubytovacia kapacita ŠD				2 556

Súčet údajov tabuľky potvrdzuje skutočnosť, že celková lôžková kapacita študentských domovov UMB v súčasnosti predstavuje 2556 lôžok. Žiaľ, kapacitou uvedeného počtu lôžok ŠD SÚZ UMB nie je v stave poskytnúť ubytovanie značnej časti študentov s bydliskom mimo mesta.

Po generálnej rekonštrukcii, ukončenej v roku 1995, bolo odovzdané do užívania *Učebno-výcvikové zariadenie Liptovský Trnovec*. Od tých čias viac rokov slúžilo hlavne akciám, organizovaným v rámci pedagogického procesu so študentmi jednotlivých fakúlt, organizovanými hlavne katedrami telesnej výchovy, príj. geografie a p. Z dôvodu narastajúcej stratovosti prevádzky, ktorá sa začala prejavovať od r. 2003, bol tento objekt v roku 2007 daný do prenájmu. **Stravovacie služby** poskytovalo Stravovacie účelové zariadenie (SÚZ) UMB od roku 1995 prostredníctvom troch študentských jedální (ŠJ) a štyroch bufetov.

Tabuľka 9**Prehľad o stravovacích zariadeniach SÚZ UMB od roku 1995**

Názov	Adresa	V užívaní od r.	Prevádzka
ŠJ 1 + 2 bufety	Tajovského 40	1977	do súčasnosti
ŠJ 2 + 1 bufet	Komenského 20	1979	do 28. 2. 2007
ŠJ 3 + 1 bufet	Tr. SNP 53	1962	do 31. 3. 2008

Ako o tom svedčia údaje tabuľky, stravovaciu činnosť pre študentov a zamestnancov UMB pôvodne vykonávali tri študentské jedálne (ŠJ). Túto činnosť zabezpečovali až do konca roku 2004 so ziskom. Počnúc rokom 2005 sa UMB stala platcom DPH, v dôsledku čoho začali zariadenia vykazovať stratu v hospodárení. Po dôkladnej analýze bola v roku 2007 zrušená prevádzka ŠJ 2 a v roku 2008 aj prevádzka ŠJ 3. Počnúc mesiacom apríl 2008 je v prevádzke na SÚZ UMB len

jedáleň ŠJ 1 s bufetom, ktorá zabezpečuje stravu aj pre stravníkov ŠJ na Triede SNP 53, a to formou vývozu stravy. Prijatím niektorých organizačných zmien ŠJ vykazuje od roku 2008 sústavnú prosperitu.

5. 4. 4 Univerzitná knižnica Univerzity Mateja Bela

(UK UMB) v **Banskej Bystrici**, tvorí osobitne dôležité univerzitné zariadenie Rektorátu UMB **pod správou kvestorky**. Je vedecko-informačným, bibliografickým, koordinačným a poradenským pracoviskom UMB. Jej poslaním je podporovať výučbu, pedagogický a vedecko-výskumný proces na fakultách a pracoviskách UMB a vytvárať podmienky na podporu všetkých foriem vzdelávania a štúdia na UMB. Knižnično-informačné služby poskytuje vedeckým a pedagogickým pracovníkom UMB, študentom všetkých foriem štúdia a ostatnej odbornej verejnosti. Vznikla zlúčením Knižnice PF a Knižnice FESCR po vzniku UMB v júli 1992. Súčasný názov Univerzitná knižnica Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici začala používať od 1. januára 1993.

Knižnica PdF, ktorá mala v čase konštituovania UMB za sebou už takmer 40 rokov činnosti, pri vzniku Univerzitnej knižnice UMB prispela, okrem svojho know how, knižničným fondom 128 491 knižničných jednotiek a trinástimi odbornými pracovníkmi. Knižnica FESCR mala pri vzniku UK za sebou už tiež viac ako 18 rokov pôsobnosti, vstúpila do spoločnej UK UMB s fondom 11 711 knižničných jednotiek a tromi odbornými pracovníkmi.

V období svojho konštituovania UK UMB nebola umiestnená v účelovom objekte a svoju činnosť vykonávala v priestoroch pôvodných dvoch fakultných knižníc, čo podstatne ovplyvnilo jej ďalšiu činnosť, organizáciu práce a najmä systém poskytovania knižnično-informačných služieb. Aj prieskum používateľských potrieb, ktorý sa zrealizoval v spolupráci s Katedrou knižničnej a informačnej vedy FF UK v Bratislave, poukázal na nedostatočnú informovanosť vedeckých a pedagogických pracovníkov univerzity o službách knižnice.

Schvaľovaciemu procesu univerzitnej knižnice, pre ktorú sa pripravovali priestory v objekte 1000 lôžkového ŠD na Tajovského ul. č. 51, nepredchádzalo vypracovanie a prerokovanie rozvojového programu knižnice a jej základných dokumentov v orgánoch univerzity. Hlbšou analýzou danej problematiky by sa možno dospelo k inej forme začlenenia knižnice do organizačnej štruktúry univerzity. Knižnica bola zaradená do organizačného rámca univerzity ako jeden z útvarov rektorátu. Finančné prostriedky na nákup informačných zdrojov a prevádzku knižnice sa v rozpočte univerzity osobitne nevyčleňovali.

V roku 1993 schválila Vedecká rada UMB materiál *Zásady jednotnej evidencie publikačnej činnosti na UMB*, ktorý znamenal začiatok budovania ústrednej databázy publikačnej činnosti univerzity. Pri jej tvorbe sa používal systém CDS/ISIS. Už v roku 1994 obsahovala databáza 557 bibliografických záznamov. Zvládnutie náporu na organizačnú a odbornú stránku činnosti knižnice si akútne vyžadovalo posilnenie počtu odborných pracovníkov a zvýšenie finančných prostriedkov na nákup informačných zdrojov, zariadenie a vybavenie nových pracovísk. Keďže tieto potreby neboli primerane naplnené, vo vývoji knižnice začali určité turbulen-

cie. Začiatkom roku 1994 odišla z funkcie riaditeľky Danica Hullová. V marci na jej miesto nastúpila Drahomíra Štefániková.

Dynamika rozvoja UMB bola veľmi prudká. Záujem o knižnično-informačné služby, ich kvantitu a kvalitu sa náhle stupňoval. Organizácia knižnično-informačných služieb neuspokojovala ani akademických funkcionárov, ani knihovníkov. Nezrealizovala sa ani plánovaná kúpa budovy, kde by sa knižnica etablovala a zabezpečovala komplexný informačný servis. Žiadalo sa riešenie, ktoré by naštartovalo priaznivejší vývoj knižničného systému UMB. Hľadal sa knižničný model, ktorý by pružnejšie reagoval na rastúce potreby a požiadavky, a tak sa v roku 1996 pristúpilo k decentralizácii knižničného systému.

Na základe rozhodnutia AS UMB z 13. marca 1996 **dňa 1. apríla 1996 zanikla UK UMB**. Na pôde univerzity vzniklo päť knižníc, ktoré prešli pod priame riadenie fakúlt: Knižnica fakúlt humanitných a prírodných vied, Knižnica Ekonomickej fakulty, Knižnica Fakulty financií, Knižnica Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov a Knižnica Právnickej fakulty. V roku 1997 pribudla šiesta fakultná knižnica na novovzniknutej Filologickej fakulte UMB.

Knižnica fakúlt humanitných a prírodných vied univerzity, na základe Zmluvy o spoločnej knižnici, podpísanej dekanmi zriaďovateľských fakúlt, poskytovala služby trom fakultám UMB: PdF, FHV a FPV. Jej riaditeľkou sa stala Helena Pažurová. Ako najväčšia fakultná knižnica čo do rozsahu knižničného fondu i počtu pracovníkov, prevzala na seba viaceré celouniverzitné funkcie. Sprístupnila svoj knižničný fond prostredníctvom prezenčných a absenčných výpožičiek bez obmedzenia, celej akademickej obci univerzity. Pokračovala v budovaní bázy dát a vydávaní celouniverzitnej bibliografie publikačnej činnosti, poskytovala rešeršné a informačné služby, pokračovala v informačnom vzdelávaní používateľov. Spracovávala rôzne rozborové materiály knižničného systému univerzity pre rozhodovacie procesy, metodicky a odborne pomáhala knižniciam na jednotlivých fakultách.

Decentralizácia sa negatívne prejavila aj na budovaní knižničných fondov jednotlivých fakultných knižníc. Väčšine z nich hrozilo umŕtvovanie knižničného fondu, pretože im chýbali nové prírastky fondu, pričom tiež ako príručné knižnice pre pracovníkov katedier, nemohli zabezpečiť poskytovanie výpožičných služieb pre študentov. Pozitívny vývoj v tomto období zaznamenali len knižnice na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov a Filologickej fakulte. Bolo tomu tak najmä vďaka dobrej priestorovej a technickej vybavenosti i dostatočnej podpore vedenia fakúlt pri nákupe a rozširovaní fondu.

Zánik UK znamenal aj izoláciu knižničných pracovníkov od odbornej knihovníckej komunity. Aj keď Knižnica fakúlt humanitných a prírodných vied mala zastúpenie v Rade ministra školstva pre knižnice, univerzita nemala subjekt, ktorý by ju zastupoval v odborných komisiách a na odborných knižnično-informačných podujatiach, na väčšine fakúlt absentovalo informačné vzdelávanie používateľov.

Na sklonku 20. storočia prudkým tempom pokračovalo zintenzívňovanie informatizácie a internetizácie knižničných pracovísk. Začalo dochádzať k vytváraniu užších kooperačných, konzorciálnych a iných väzieb medzi pracoviskami

s cieľom získať prostriedky z domácich a zahraničných grantových agentúr, najmä na posilnenie technického vybavenia knižníc a získavanie informačných zdrojov. Aj producenti elektronických databáz a veľké zahraničné vydavateľstvá boli ochotné komunikovať a poskytovať zľavy iba väčším organizačným jednotkám. A tak vnútorné i vonkajšie faktory urýchlili proces obnovenia Univerzitnej knižnice UMB.

Dňa 22. novembra 1999 vydal rektor univerzity O. Tomeček ***Rozhodnutie o zriadení Univerzitnej knižnice od 1. januára 2000***. Týmto rozhodnutím sa UK opäť stala samostatnou organizačnou zložkou univerzity. Vzápätí bol vydaný Príkaz rektora UMB č. 01/2000 z 3. januára 2000, ktorý určoval časový harmonogram a zodpovednosť za priebeh transformácie fakultných knižníc do Univerzitnej knižnice UMB. Vedením obnovej univerzitnej knižnice bola poverená Helena Pažúrová, ktorú v roku 2001 vo funkcii vystriedala Jana Santorisová. V septembri 2003 na miesto riaditeľky univerzitnej knižnice nastúpila Ľudmila Homolová.

Proces opätovnej centralizácie fakultných knižníc nebol jednoduchý a trval až do roku 2004. Príčinou bola aj skutočnosť, že organizačná štruktúra obnovej univerzitnej knižnice z roku 2000 v podstate zachovala fakultné knižnice. Až vydaním *Rozhodnutia rektora o organizačnej zmene v rámci Univerzitnej knižnice UMB* v auguste 2004 a jeho realizáciou od 15. 9. 2004 sa zavšil proces centralizácie fakultných knižníc do ústrednej Univerzitnej knižnice UMB. Boli vypracované a vo vedení univerzity i v akademickom senáte, schválené základné dokumenty knižnice: štatút, organizačný poriadok, organizačná štruktúra, knižničný a výpožičný poriadok a cenník služieb. Uskutočnila sa generálna revízia knižničného fondu. Na základe jej výsledkov boli prijaté *Zásady postupu pri riešení strát a náhrad dokumentov* a *Smernica pre zriaďovanie, prevádzku a zrušovanie čiastkových knižníc na pracoviskách UMB*, ktorá stanovila jednotné pravidlá pre vedenie čiastkových knižníc. V septembri 2004 sa zrealizoval personálny audit pracovníkov knižnice, v rámci ktorého boli spracované popisy pracovných činností na všetky pracovné miesta v novej organizačnej štruktúre. Knižnično-informačné procesy sa scentralizovali do nasledovných organizačných celkov: oddelenia budovania a organizácie fondov, oddelenia výpožičných služieb a bibliograficko-informačného oddelenia. Na fakultách zostali zachované špecializované študovne s vymedzeným okruhom poskytovaných služieb. Súčasťou UK UMB sa v tom roku stalo Európske dokumentačné centrum. Jeho poslaním je získať, spracovávať, uchovávať a sprístupňovať publikácie orgánov a inštitúcií Európskeho spoločenstva, ktoré vydáva a distribuuje oficiálne vydavateľstvo EÚ s cieľom podporovať výskum, výučbu a štúdium otázok európskej integrácie na vysokých školách.

Ani pri tejto organizačnej zmene neboli knižnici pridelené účelové priestory na jej činnosť. Čiastočným úspechom bolo, že v existujúcich priestoroch sa zrealizovali stavebné úpravy, ktorými sa zmenilo dispozičné riešenie miestností, vymenili sa podlahoviny a realizovala sa rekonštrukcia elektroinštalácie a počítačových sietí. V sklade knižničného fondu sa zmenilo stavenie knižných regálov tak, aby bol fond uložený čo najhospodárnejšie a získal sa priestor na nové prírastky knižničného fondu. Úpravou priestorov sa zamedzilo prístupu nepovoláných osôb do skladu

knížničného fondu a zabezpečila sa jeho lepšia ochrana. Vhodnejším usporiadaním pracovní sa zlepšili pracovné podmienky zamestnancov. Skvalitnili sa tiež priestory pre registráciu používateľov a poskytovanie výpožičných služieb, ako z technického, tak aj z estetického aspektu.

Začiatkom roku 2003 vedenie univerzity (z dôvodu vysokej finančnej náročnosti) vypovedalo zmluvu na využívanie informačného systému VTLS. Nevyhnutnou podmienkou ďalšieho rozvoja knižnice a poskytovania knižnično-informačných služieb, bola implementácia integrovaného automatizovaného knižnično-informačného systému. Vo verejnej súťaži bol vybraný knižnično-informačný systém ARL (Advanced Rapid Library). V roku 2005 bol spustený modul výpožičiek a od septembra sa začalo s centrálnou registráciou a vypožičiavaním dokumentov v automatizovanom systéme. Študenti začali používať namiesto preukazu používateľa študentskú čipovú kartu. V ďalšom období sa systém rozširoval o nové funkcie: konto používateľa, on-line registráciu, rezervácie dokumentov a pod.

Zavedením systému ARL sa unifikovali pracovné postupy nadobúdania a spracovávanía dokumentov a podstatne sa zvýšila kvalita poskytovaných služieb pre všetky kategórie používateľov. Univerzitná knižnica tak naplnila svoj cieľ, vytýčený v *Stratégii rozvoja Univerzitnej knižnice UMB* - vybudovať modernú virtuálnu knižnicu, schopnú poskytovať nielen klasické knižničné služby, ale umožňujúca používateľom vstup do virtuálneho sveta informácií a prístupujúca také informačné zdroje a služby, ktoré výrazne prispievajú k dosiahnutiu kvalít „*research university*“. Realizácia tohto cieľa si vyžiadala vybavenie pracovísk knižnice počítačmi a potrebnými technickými zariadeniami. Finančné prostriedky na zakúpenie technického vybavenia získala knižnica riešením rozvojových projektov Ministerstva školstva SR v tematickej oblasti *Rozšírenie informačných technológií v akademických knižniciach*; čítačky študentských kariet z univerzitného projektu *Realizácia identifikačného prístupového a stravovacieho systému s využitím multifunkčných preukazov na UMB v Banskej Bystrici*. Z dotácie Grantového programu Ministerstva kultúry SR na projekt *Vybudovanie vzdelávacieho centra pre zamestnancov a používateľov Univerzitnej knižnice UMB* bola zakúpená didaktická a prezentačná technika.

V ďalších rokoch knižnica riešila projekty zamerané na získanie bezpečnostných systémov na ochranu fondu v jednotlivých študovniach a na podporu akvizície informačných zdrojov. Zapojením sa do projektu *Rovnosť príležitostí pre všetkých* sa podarilo zriadiť na referáte absenčných výpožičiek a vo všetkých študovniach samostatné pracovné miesta pre zdravotne znevýhodnených používateľov, vybavené potrebnou technikou a softvérom.

V rokoch 2004-2008 participovala univerzitná knižnica na centrálnych rozvojových projektoch akademických knižníc zameraných na prístup k zahraničným vedeckým a odborným databázam. Od roku 2009 je prístup univerzity k týmto hodnotným informačným zdrojom zabezpečený v rámci projektu *Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja – prístup k elektronickým informačným zdrojom*. Používatelia UK UMB môžu v rámci projektu využívať bohatú kolekciu bibliografických, citačných a plnotextových báz dát. V rámci nich sú k dispozícii

desiatky tisíc elektronických časopisov, príručiek, učebníc, monografií a umeleckých reprodukcí.

Od roku 2005 sa knižnica začala systematicky venovať informačnému vzdelávaniu používateľov. Výsledkom jej snáh a spolupráce s prodekanmi pre pedagogickú činnosť sú prednášky o organizácii a službách Univerzitetnej knižnice UMB, pre všetkých študentov na začiatku štúdia. Študentom vyšších ročníkov sú určené školenia na prácu s elektronickými databázami a vyhľadávanie informačných zdrojov k tvorbe záverečnej práce.

V roku 2007 bola zriadená *Knižničná rada Univerzitetnej knižnice UMB*, ako poradný orgán rektorky, v ktorom majú zastúpenie všetky fakulty univerzity, ale aj najbližšie spolupracujúce knižnice nielen v Banskej Bystrici, ale aj vo Zvolene. Pod vedením riaditeľky Ľudmily Homolovej knižnica zabezpečuje slobodný prístup k informáciám šíreným na všetkých druhoch nosičov. Primerane uspokojuje potreby svojich používateľov, a tým podporuje ich celoživotné vzdelávanie, nezávislé rozhodovanie a duchovný rozvoj. Fond knižnice tvorí vyše 220 000 kníh, periodík a špeciálnych dokumentov domácej a zahraničnej proveniencie z oblastí humanitných, spoločenských a prírodných vied. Pritom sa priebežne dopĺňa aktuálnou študijnou, vedeckou a odbornou literatúrou. Okrem tradičných tlačенých periodických i neperiodických dokumentov majú používatelia k dispozícii široké spektrum elektronických zdrojov informácií.

UK UMB buduje a on-line sprístupňuje databázu knižných dokumentov, databázu periodík, databázu autorít, databázu publikačnej činnosti pracovníkov univerzity, databázu kvalifikačných prác a databázu projektov riešených na univerzite. Výstupy z interných databáz sa využívajú v procese riadenia, rozhodovania a hodnotenia pedagogickej a VVČ celej univerzity. Rozšírené priestory, útlné zariadenie, vybavenie kvalitnou počítačovou a kopírovacou technikou a doplnenie fondu študovni vedeckou a odbornou literatúrou, novými titulmi periodík a hodnotnými encyklopédiami, podstatne zvýšilo návštevnosť pracovísk UK UMB - Univerzálnej študovne a troch špecializovaných študovní: Ekonomickej, Pedagogickej a Politologickej študovne. Využíva ich viac ako 14 000 registrovaných používateľov. Denne ich služby využije priemerne 700.

Okrem absenčných a prezenčných výpožičných služieb poskytuje knižnica rešeršné služby z vlastných aj externých informačných zdrojov, referenčné služby, možnosť kopírovania, prístup k PC a internetu, tlač a skenovanie dokumentov. Prostredníctvom medziknižničnej výpožičnej služby zabezpečí knižnica vypožičanie dokumentov, ktoré nemá vo svojom fonde, z knižníc na Slovensku i zo zahraničia. Univerzitná knižnica UMB zabezpečuje pridelovanie čísiel ISBN a EAN publikáciám vydávaným na pracoviskách univerzity. Vyvíja aj vlastnú edičnú činnosť. Štvrťročne vydáva periodikum *Bibliotheca universitatis*, má stálu rubriku v *Spravodajcovi UMB* a prispieva do odborných knihovníckych a informatických periodík. Metodicky usmerňuje a riadi činnosť 43 čiastkových knižníc na pracoviskách UMB. Ročne zorganizuje niekoľko desiatok kultúrnych a vzdelávacích podujatí, ktoré často presahujú rámec univerzity. Informačné zdroje a knižnično-

informačné služby propaguje rôznymi klasickými formami, ale aj vo virtuálnom priestore na vlastnej internetovej stránke a sociálnych sieťach.

UK UMB aktívne spolupracuje s akademickými knižnicami doma i v zahraničí, a to vzájomnou výmenou publikácií, ako aj mobilitami pracovníkov v rámci programu ERAZMUS. Je členkou *Slovenskej asociácie knižníc* a jej pracovníci sú členmi profesijného združenia *Spolok slovenských knihovníkov*. Najmä vďaka profesionalite a entuziazmu pracovníkov sa Univerzitná knižnica, najmä v ostatných rokoch, vyvinula na modernú informačnú inštitúciu a jednu z najväčších akademických knižníc na Slovensku. Má na tom svoj podiel i vedenie univerzity, ktoré si uvedomuje, že kvalitná vzdelávacie zariadenie nemôže existovať bez kvalitnej knižnice. Aj preto si v dlhodobom zámere rozvoja Vedenie UMB stanovilo úlohu vybudovať moderné univerzitné knižničné multifunkčné centrum v samostatnej účelovej budove.

5. 4. 5 Ústav aplikovanej komunikácie (UAKOM) UMB.

UAKOM vznikol na pôde Slovenskej akadémie vied ako Ústav automatizácie a komunikácie, odborné pracovisko zamerané na oblasť aplikovanej informatiky a počítačových sietí. V roku 1994 bolo toto pracovisko delimitované do organizačnej pôsobnosti UMB v Banskej Bystrici, ako celouniverzitné zariadenie so širokou pôsobnosťou. Začiatkom roka 2001 sa zmenilo jeho zameranie posunutím ťažiska na zabezpečenie prevádzky dátovej siete i celouniverzitného uzla siete SANET a rozšírenie pôsobnosti na podporu informačných systémov a služieb. Pri zmene názvu pracoviska na zariadenie UMB ostala zachovaná historická skratka, UAKOM.

Pracovníci ústavu majú dlhoročné skúsenosti nielen s vývojom sieťových technológií, ale aj s ich nasadzovaním do praxe. V každom období boli tieto aktivity buď prvé na Slovensku alebo mali celoslovenský význam, čím sa UAKOM radil k tým organizáciám, ktoré boli vždy o krok vpred pred ostatnými, nielen v rámci Združenia používateľov Slovenskej akademickej dátovej siete (SANET), ale aj celej sieťovej komunity na Slovensku. UAKOM bol jednak pri zrode združenia SANET, ale jeho zamestnanci pracovali aj v jeho technickej skupine a predstavenstve, neskôr v riadiacej rade projektov MŠ SR s cieľom implementácie optických spojov SANET II a SADOŠ (Sanet do škôl). V neskoršom období bol v Banskej Bystrici uzol s najväčším počtom účastníkov, patrili medzi nich napríklad Národná banka Slovenska, Daňové riaditeľstvo SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Slovenská agentúra pre cestovný ruch, Ministerstvo vnútra, mnohé lokálne a zahraničné nadácie, ako aj ďalšie významné subjekty.

V roku 1998 bola dobudovaná metropolitná dátová sieť *UMBnet HYPERLINK* „<http://www.umb.sk/>“ UMB v Banskej Bystrici. Projekt budovania UMBnet začal v období rokov 1997 a 1998 ako *upgrade* služieb existujúcej univerzitnej MAN a prebiehal priebežne s prestávkami v závislosti od dostupných finančných prostriedkov. Komunikačné linky, založené na technológii mikrovlnného bezdrôtového spoja (v licencovanom pásme), spájali vybrané univerzitné LAN siete rýchlosťou 34 Mb/s. LAN siete v ďalších lokalitách boli poprepájané najprv prenatatými

telekomunikačnými okruhmi a neskôr bezdrôtovými spojami (v nelicencovanom pásme) rýchlosťou 2 Mb/s. Topológia siete bola typu hviezda. S postupným rozmachom využívania služieb v sieti internet (mail, web, multimédiá) prenosová rýchlosť a kvalita bezdrôtových spojov prestala byť postačujúca a UAKOM začal od roku 2002 v úzkej spolupráci so združením SANET budovať prepojenia vybraných lokalít optickými káblami. Prechod na využívanie optickej infraštruktúry kostrovej siete spolu s nasadením novej generácie aktívnych sieťových prvkov umožnili skokom prejsť na rádovo vyššiu prenosovú rýchlosť 1 Gb/s. V priebehu ďalších rokov bola metropolitná sieť UMB v plnom rozsahu vybudovaná na báze prepojenia lokalít optickými káblami.

Prvé vysielanie videa vo vysokom rozlíšení (HD video), s vlastným obsahom do siete SANET, bolo realizované r. 2007.¹⁰⁰ O rok neskôr sa zvýšila kapacita pripojenia metropolitnej siete UMB a uzla SANET v Banskej Bystrici do celoslovenskej infraštruktúry na 10 Gb/s. V r. 2008 – 2010 došlo k pripojeniu viacerých stredných škôl v meste do optickej komunikačnej infraštruktúry v rámci projektu SADOŠ (Sanet do škôl). Umožňuje až o 2 rády vyššie prenosové kapacity (1 Gb/s) ako DSL Infovek. Sídлом vedenia UAKOMu UMB je budova Rektorátu, Národná ul, 12. Riaditeľom zariadenia je Ján Hudec. Pracovisko má dve oddelenia. *Oddelenie prevádzky Metropolitnej siete, harwardovej správy a údržby* (vedúci Ján Dobrota) má 11 pracovníkov. Druhé z nich, *Oddelenie informačných služieb* (vedúca Marcela Gottwaldová) má 5 zamestnancov.

Globalizácia ekonomiky, prudký rozvoj výpočtovej techniky a komunikačných technológií, a súčasne záujem vedenia Univerzity Mateja Bela, aby táto bola konkurencie schopnou, majú za následok, že v rokoch 2010 až 2012 univerzita do rozvoja informačných systémov investovala približne 6 mil. €. Tieto investície pochádzajú z jednotlivých projektov štrukturálnych fondov EÚ zameraných na rozvoj infraštruktúry. V podmienkach UMB to znamená doplnenie a inováciu celého reťazca výpočtovej techniky, komunikačných uzlov vo všetkých súčiastiach univerzity, vybudovanie centrálného datacentra s primeraným výpočtovým výkonom a nových laboratórií, i viacero ďalších inovácií. UMB je tak z aspektu informačných technológií a informačných systémov vybavená porovnateľne s domácimi aj zahraničnými univerzitami.

¹⁰⁰ Prednáška veľvyslancu USA R. M. Vallee na Právnickej fakulte UMB.